

Asia: VN/25152/2023

Ympäristöministeriö pyytää lausuntoja Suomen rannikkostrategian luonnokseen

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen luonnonsuojeluliitto yhtenä rannikkostrategian kolmannen sektorin toimijatahona kiittää lausuntopyynnöstä. Strategia on laadittu hyvin ja eri tahoja ja sidosryhmiä ja on otettu mukaan strategian laatimiseen kiitettävästi. Strategian vahvuutena voidaan pitää myös sitä että se on ytimekäs.

Strategia on jatkoa vuoden 2006 rannikkostrategialle. Rannikkostrategian laatimisprosessia, keinoja ja tavoitteita voidaan pitää onnistuneina. Rannikkostrategia tarkentaa Suomen merialuesuunnitelman 2030 visiota ja toimenpiteitä rannikolle.

Suomen luonnonsuojeluliiton tavoitteena on terve Itämeri ja hyvinvoiva rannikko. Itämerta ja sen monimuotoista ekosysteemiä uhkaavat mm. rehevöityminen, ilmastonmuutos, roskaantuminen, liikakalastus, vieraslajit, lajien uhanalaistuminen, rakentaminen ja ruoppaaminen. Suomen luonnonsuojeluliitto on myös vahvistamassa omaa Itämeri-työtään tulevana vuosina.

Yksi tärkeimmistä tavoitteista rannikolla on Itämeren tilan parantaminen ravinteiden Itämereen päätyvän vähentämisellä ja ravinteiden poistolla.

Yhtenä tärkeänä tavoitteena on saada Saaristomeren valuma-alueen maatalouden kuormitus pois Itämeren suojelukomission (HELCOM) hot spot- listalta. Tähän pyritään mm. maatalouden, metsätalouden, hajakuormituksen ja kotieläintalouden ravinnehuhtoumien vähentämisellä. Pyrimme myös vaikuttamaan kalankasvatuksen jätevesiin, sillä paikallisesti vesiviljely kuormittaa vielä liikaa jo huonossa tilassa olevia vesialueita.

Hallitusohjelmassa painotetaan toimia erityisesti haavoittuvaisen Saaristomeren tilan parantamiseksi. HELMI- ja METSO-ohjelmat sekä Vesiensuojelun tehostamisohjelma saavat jatkoa, vaikka niiden rahoitusta on leikattu merkittävästi.

Hallitusohjelmaan on nostettu lisäksi merenkulkuun liittyviä parannuksia: alusten huuhtelu-, ruokajäte-, rikkipesuri- ja käymäläjäteveden purku mereen kielletään Suomen aluevesillä. Ohjelmassa luvataan myös varmistaa Suomen riittävä öljyntorjuntavalmius Itämerellä, lumenkaadon lopettaminen vesistöihin sekä kotimaisen kalan kulutuksen, saatavuuden ja viennin lisääminen. Nämä ovat Luonnonsuojeluliiton mielestä kannatettavia tavoitteita ja ne tukevat osaltaan rannikkostrategian tavoitteita. Meren tilan kannalta on kuitenkin ensiarvoisen tärkeätä ymmärtää ja yhdistää tavoitteet valuma-alueiden vesiensuojelutoimien kokonaisvaltaiseen tehostamiseen. Tämä kokonaisvaikutuksien ymmärtäminen, kestävyys ja vastuullisuus on toki kiitettävästi nostettu yhteisenä periaatteena esille myös rannikkostrategiassa. Tarvitaan suuria ja ehkä kalliitakin muutoksia monilla eri elämäntilanteilla, jotta terve ja hyvinvoiva rannikkoalue voidaan turvata myös tuleville sukupolville.

Kymmenen valittua toimenpidekokonaisuutta rannikkostrategiassa ovat:

Rannikkostrategian tavoitteena on edistää rannikon kestäväää käyttöä vastaten luontokadon, ilmastonmuutoksen ja saastumisen uhkiin. Vaikka Itämeren tilassa on tapahtunut myös positiivisia kehityskulkuja, ovat rehevöityminen, rakentaminen ja luontokato edelleen suuria ongelmia. Niiden ratkaisemista Venäjän hyökkäys Ukrainaan seurausilmiöineen on entisestään vaikeuttanut. Poliittisen tilanteen muutos vaikuttaa myös uhkakuviin liittyen erityisesti maanpuolustuksen, liikenteeseen ja energiaan. TOP10 rannikkostrategian toimenpidekokonaisuuksissa on mukana ”Poikkeustilanteisiin varautuminen”. Geopoliittinen tilanne onkin nostettu ajankohtaisesti esille useassa toimenpidekokonaisuudessa. Ympäristöyhteistyötä myös Venäjän ja valuma-alueen osalta Valko-Venäjän ja Ukrainan kanssa tulee jatkaa tehostetusti heti kun poliittinen tilanne sen sallii.

Rannikkostrategia tarkoittaa monia muita visioita ja strategioita, mikä on synnergian kannalta hyvä asia ja tukee rannikkostrategian sektorit ylittävää yhteistyönäkökulmaa.

Toimenpiteet ulottuvat vuoteen 2030, mutta muutosvauhti on niin suurta, että toimenpiteiden vuosittainen seuranta ja arviointi on tarpeellista ja onkin kiitettävää että seuranta tehdään yhdessä samojen tahojen kanssa jotka ovat olleet mukana strategian laatimisessa.

Rannikkostrategia viitoittaa rannikolla tapahtuvaa kehittämistä ja toimijaverkostojen aktivoimista. Verkostojen työlle tuleekin taata riittävät hallinnolliset ja taloudelliset resurssit. Toimia jalkautetaan yhteistyössä mm. merialuesuunnittelun kanssa Interreg Baltic Sea2Land -hankkeessa, joka käynnistyi

vuodenvaihteessa. Opittavaa voi olla esim. Itämeren ja Pohjanmeren väliseltä yhteistyöhankkeelta, jossa eMSP NBSR -hankkeessa hyödynnetään ekosysteemilähestymistapaa esimerkiksi teemoissa meriluonnonsuojelu, sektoreiden välinen yhteistyö sekä luonnon huomioiva yritystoiminta. Meriluonnon suojelun ja ennallistamisen uusi verkostoitumishanke Meriverkko, jonka valmistelu osana Life IP Biodiversea-hanketta on aloitettu, on myös kiitettävä lisätyökalu myös rannikkostrategia toteuttamisessa ja seuraamisessa. Tämä Life-hanke on Suomen suurin Itämeren monimuotoisuuden suojeluun ja meriluonnonvarojen kestävään käyttöön keskittyvä hanke. Verkoston vahvuus on sen sektorirajat ylittävässä yhteistyössä ja verkosto tulee koota laaja-alaiseksi ja asiantuntevaksi. Rannikkostrategiassa on myös paljon yhtymäkohtia esimerkiksi Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan ja Metsähallituksen merialueen luonnonvarasuunnitelmaan.

Suomen luonnonsuojeluliitto esittää, että rannikkoon ja Itämeren suojeluun keskittyvät toimijat, esimerkiksi säätiöt, yhdistykset, rahastot sekä yhteistyöverkostot yhteystietoineen sekä hankkeet tulisi koota yhteen digitaaliseen paikkaan ja tietokantaa tulisi säännöllisesti päivittää. Tämä voisi sopia osaksi toimenpidekokonaisuutta numero 1 eli Ajantasainen tilannekuva ja se tukisi myös toimenpidekokonaisuus ”Hyvien käytäntöjen foorumia”, sillä verkostojen ymmärtäminen on edellytys myös hyvien käytäntöjen leviämislle.

Kaavoituksen tärkeys osana meren ja rannikkomaan ja tietyiltä osin kaikkien valuma-alueiden vuorovaikutusta. Maakuntaliitot ovat tässä työssä tärkeä sidosryhmä. Tämä on erityisen ajankohtaista nyt kun uusia merituulivoimahankkeita on suunnitteilla monilla eri alueilla.

Toimenpiteet ovat sidosryhmien laatimia. Strategiassa keskitytään yhteisen toimintamallin näkökulmaan: tunnistetaan keskeiset sidosryhmät ja vuorovaikutusverkostot, yhdessä tekemisen ja tiedonjakamisen paikat sekä tunnistetaan ohjauskeinoja keskeisimmille toiminnoille. Näiden yhteisten toimenpiteiden sisältöjä ja vastuita konkretisoidaan toimenpidekortteilla. Pohjana on systeemiajattelu, jossa rannikko nähdään ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta syntyvänä kokonaisuutena.

Rannikkostrategialuonnoksen liitteessä on mittava määrä toimenpiteitä ja niitä lähdetään toteuttamaan viiden rannikon maakunnan liiton sekä ympäristöministeriön kanssa. Jokaiselle merialuesuunnittelualueelle kohdistuu yksi pilotti ja myöhemmässä vaiheessa yksi niistä laajennetaan käsittämään koko Suomen rannikko.

Merkittävä tuleva haaste Itämerellä ja rannikolla on merituulivoiman kasvattaminen. Uusia suuria hankkeita on suunnitteilla Ahvenanmaalla, Pohjanlahdella ja Perämerellä ja kukaan ei tiedä moniko hankkeista etenee ja mikä on hankkeiden kokonaisvaikutus. Hankkeiden osalta on tärkeä tehdä niin valtakunnallista kuin koko Itämeren alueen kokonaissuunnittelua aluevarausten ja ympäristövaikutusten arvioinnin osalta. Merialuesuunnittelun yhteydessä aiheesta onkin järjestetty työpajoja ja julkaistu raportti. Merituulivoiman kehittäminen vaatii huolellista yhteensovittamista

mm. meriliikenteen ja kalastuksen kanssa. Tärkeää on myös huolehtia merialueen arvokkaasta ja herkästä luonnosta. Merituulivoima-alueiden sekä sähkönsiirron kaapeloinnin vaikutukset tunnetaan vielä huonosti. Myös meri- ja rannikkoluonnon tilan seuraaminen ja resurssien turvaaminen on ensiarvoisen tärkeitä. Viimeaikainen keskustelu on nostanut myös aurinkovoiman rakentamisen otsikoihin ja aurinkovoiman rakentaminen kaipaa samanlaista selvitystyötä ja kokonaisvaltaista suunnittelua rannikolla ympäristövaikutuksista kuin merituuli- ja tuulivoimarakentaminenkin.

Suomen luonnonsuojeluliitto muistuttaa myös lajistoseurantojen resurssien vahvistamisesta ja turvaamisesta. Itämeren luonnon monimuotoisuuden turvaaminen vaatii riittäviä taustatietoja lajien kantojen kehityksestä ja niiden käyttämien alueiden muutoksista.

Pienenä yksityiskohtana sivulla 18 puhutaan tulokaslajeista (jotka saapuvat ihmisestä riippumatta), mutta ilmeisesti tarkoitetaan vieraslajeja (jotka leviävät ihmistoiminnan seurauksena).

Ruoantuotannon osalta kalankasvatus tulee siirtää alueille, joissa ravinteet voidaan uusiokäyttää tai niiden pääsy Itämereen estää.

Lisätietoja: aluepäällikkö Hannu Klemola, p. 040 372 5301, varsinais-suomi@sll.fi

SUOMEN LUONNONSUOJELULIITTO RY

Hanna Halmeenpää Tapani Veistola

puheenjohtaja

toiminnanjohtaja

Veistola Tapani
SLL